

A Beatrice-mítosz

Egy zenekar az állambiztonság figyelmének keresztútjában

Az 1956–1989 közötti időszak a monolit politikai rendszer sajátosságainak jegyeit viselte magán a kulturális élet területén is, azonban a könnyűzene történetének szempontjából mégsem tekinthetjük egységesnek. Habár az operatív intézkedések működési mechanizmusa nagyrészt ugyanazt a metodikát követte a Kádár-rendszer során – a helyi szinteken ennek eredménye különböző okokból változó volt –, a könnyűzene egyes ágaihoz való ideológiai-elvi hozzáállás többször módosult, természetesen a szocializmus eszmeisége általános vezérelveinek megsértése nélkül. Retorziók a pártállam, így a politikai rendőrség részéről is érték az együtteseket, szólistákat, hiszen a hetvenes-nyolcvanas évek fordulóján éppúgy megfigyelés alatt tartotta őket az állambiztonság, ahogy azt tette a Kádár-rendszer megelőző éveiben, évtizedeiben. Ezek között jelentős szerepet játszott a Beatrice állambiztonsági megfigyelése és az együttes ellen életbe léptetett intézkedések sorozata. Ennek intenzitása semmit nem csökkent a diktatúra „puhább” időszakában az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában (ÁBTL) őrzött dokumentumok tanúsága szerint. Azt is tudjuk ugyanakkor, hogy a hálózati jelentések nem kerülhettek teljes egészében a mai napig sem archívumba, amelynek egyik oka az iratok rendszerváltás idején történő megsemmisítése lehet, a másik oka pedig az, hogy az akkor keletkezett dokumentumok érintettjei a mai napig is végeznek titkosszolgálati munkát, így jogszabály szerint sem kötelesek ezen iratokat átadni az azokat keletkeztető szervek a levéltárnak. „Természetesen” az is előfordulhat, hogy bizonyos iratok lappanganak valamelyik egykorvolt operatív tartótisztánál. Emiatt pontos és mindenre kiterjedő összehasonlítást sem tudunk végezni a tekintetben, hogy melyik évtizedben összesen mennyi ügynöki jelentés és egyéb állambiztonsági irat keletkezett a könnyűzenei élet területén. Az azonban bizonyos, hogy a hetvenes évek második felétől kezdve a kemény rock renitens képviselői – és persze a rendszerhez alkalmazkodóbbak is, csak kisebb mértékben – az állambiztonsági szolgálatok figyelmének keresztútjában álltak. Közülük is kiemelkedik a Beatrice zenekar, amely különösen kivívta a pártállami titkosszolgálatok figyelmét, nem kis gondot és munkát okozva a hatalom képviselőinek fellépéseivel és az azokon megjelenő nagyszámú közönségének a pártállami normáktól jelentősen eltérő megjelenésével és szórakozási szokásaival.

A Belügyminisztérium a hetvenes évek második felében még inkább aktivizálta titkos megbízotti hálózatát,¹ amelynek alapján 1977 szeptemberében Benkei András belügyminiszter a PB-tagoknak jelentést küldött a kulturális területen működő ellenséges erők tevékenységéről és a 0022/1970. sz. miniszteri parancs² végrehajtásáról. A szöveg egyes részletei Benkei 1973-ban Aczél Györgynek és Biszku Bélának megküldött szövegével egybeestek, amiből tisztán látszik a rendszer megingathatatlanságába vetett hit és az is, hogy a módszerek és a könnyűzene megítélése néhány év alatt nem változott a belügyi tárca részéről. Figyelő dossziékban ekkor 96 főt tartottak számon, miközben mintegy 1600–1800-an kerültek a látókörükbe, amely szám a néhány évvel korábbihoz képest nőtt. Ezt az elhárító munka fejlődésének – ami többek között a 005/1972. sz. BM parancsból³ következett –, illetve az ellenzék aktivizálódásának köszönhetőék. A feladatok közé beemelték a „Ne gyártsunk hősokeket!” szlogent, ami Kádár János beszédeiben is vissza-visszatérő motívum volt. Ennek nyomán viszont egy kicsit szabadabban mozoghattak a megfigyelt rockzenészek, hiszen nem akart nekik a pártállami vezetés „ingyen reklámot” adni. A jelentés célként egyaránt megfogalmazta a vonalvezetők és operatív tisztek kezdeményezőkézségének növelését, a hálózati személyek hírszerző lehetőségeinek bővítését, valamint az objektumok hatékonyabb operatív védelmét.⁴

A Beatrice zenekar 1970-ben alakult az első magyar női együttesként, amelyben a szakma által jegyzett zenészek – Csuka Mónika gitáros, testvére, Csuka Mária dobos,

Nagy Katalin billentyűs (a későbbi Kati és a kerek perec elnevezésű formáció alapítója és vezetője) és Hamar Kriszta basszusgitáros – játszottak. A helyzet azonban Nagy Feró énekes benősülésével – Csuka Mónikát vette feleségül –, illetve Bencsik Sándor gitáros csatlakozásával alapvetően megváltozott, és a nőket lassan felváltották a férfiak. Volt ugyan még egy, a Mikrolied nevű női énektróval együttműködésben töltött időszakuk, illetve egy funky-diszkós – egyébként sikeres, Csuka Mónika és Nagy Feró duettjére építő – próbálkozásuk 1977-ben a Made in Hungary rádiós vetélkedőn, de ugyanebben az évben a Metronóm '77-en már csak kísérőzenekarként léphettek fel.⁵ Ekkor jött az újabb stílusváltás, melynek eredményeként 1978-tól a Beatrice a csöves-kultusz zenekarainak élvonalába és – mint a pártállami szórakoztatás- és kultúrpolitika alapvető intencióitól merőben eltérő együttes – az állambiztonsági szolgálatok figyelmének középpontjába került. A hetvenes-nyolcvanas évek fordulóján, amikor javában dúlt a „rock-diszkó-háború”, az előbbi műfaj kitermelte magából azt a három zenekart, amelyek leginkább problémát okoztak a hatalomnak, legfőképpen nagy tömegtámogatottságuk és szokatlan hangvételük okán. A pártállami érdekeket szem előtt tartó és azt kiszolgáló média által botránybandáknak vagy „fekete bárányoknak” kikiáltott P. Mobil – Hobo Blues Band – Beatrice trióból ez utóbbira sikerült a hatalmi gépezetnek – ideértve az állambiztonsági szervek hatékony közreműködését – akkora nyomást (állandó rendőri igazoltatások, fellépési engedély megvonása stb.) gyakorolnia, hogy 1981 augusztusában Nagy Feró, a zenekar énekes és vezetője bejelentette feloszlásukat. A belügyi szerveknek már csak azért is jelentős szerepük volt a Beatrice életében, mert 1978-tól folyamatos megfigyelés alatt tartották a zenekart, és alkalomadtán különböző retorziókat is alkalmaztak tagjaival szemben. Nézzük meg először, hogyan emlékezik a pártállami, ezen belül az állambiztonsági szervekkel való konfrontációkra az együttes frontembere, Nagy Feró, majd tekintsünk át néhány ügynöki jelentést „a legfeketebb fekete bárány zenekarról”, és vizsgáljuk meg, milyen jelentősége volt ezeknek a zenészek életére!

Nagy Feró visszaemlékezése szerint a nyílt állományú rendőrség nemegyszer megtette azt, hogy a koncert közben színpadon álló énekest igazoltatta (!), és ha nem volt nála a személyi igazolványa, akkor akár a közönség legnagyobb tombolása közepette is félbeszakította a műsort, a rajongóknak pedig – „természetesen” a rendőrök szigorú felügyelete mellett – haza kellett vonulniuk. Nem nehéz belátni, hogy az efféle rendőri intézkedés is csak arra volt jó, hogy borsot törjön a zenészek orra alá, és ellehetetlenítse a fellépéseiket, miközben olyan „balhékat”, amelyeket a média segítségével terjesztettek róluk (csirkedarálás a koncerteken), el sem követtek, de természetesen a tájékozatlan nagyközönséggel, amelynek tagjai nem jártak Beatrice-koncertekre, el lehetett hitetni ezeket az alaptalan híreket. Mint azt Nagy Feró közölte, különösen a *Jerikó* című számukat túrték nehezen a rendőrök és nem egy esetben a szervezők is, mivel az a „Támadás! Egy, kettő, három!” felkiáltással kezdődött, és a hidegháború időszakában ilyen nem volt ildomos mondani, főleg nem egy olyan országban, amely a szocializmus építése közben azt hangoztatta, hogy a béke oldalán áll, szemben a kapitalista államokkal. A színpadi összekötő szövegekre – minden bizonnyal az ügynöki jelentések segítségével – is odafigyeltek a rendőrök, akiknek az énekes elmondása szerint azzal is sok bajuk volt, hogy miért kellett Nagy Ferónak azt mondania, egy-egy gitárszóló előtt, hogy „Ideiglenesen ihaj-csuhaj!”. Ennek ugyanis direkt áthallása volt „az ideiglenesen Magyarországon állomásozó szovjet Vörös Hadsereg katonái” szlogenjére, holott ez így szó szerint nem hangzott – nem is hangozhatott – el. Az állambiztonsági hálózat tagjainak és tartótisztjeinek részvétele a Beatrice koncertjein pedig az énekes visszavisszatérő megjegyzései közé tartozik az oral history interjúkban a pártállami időszak felidézésekor. Ezek közül ki lehet emelni azt az esetet, amikor Egerben valaki könnygázt fújt a közönségre (ez akkoriban a keményrock-koncerteken szinte megszokott jelenség volt), s abból a zenészeknek is jutott, ám amikor az énekes szólt a rendezőknek, hogy utasítsák rendre az illetőt, aki fújt, meglepődve látta, hogy miután kiemelték a tömegből és a kapuban álló rendőrparancsnokhoz vitték, szalutálva jelentett neki, azaz a rendőrség állományába tartozott. Egy másik alkalommal pedig a budapesti Láng Művelődési Házban a *Térden állva* című számot játszották, amelynek során a közönség mindig letérdelt, ám itt öten-hatan állva maradtak, mert nem ismerték a koreográfiát, és amikor nem tudták, mitévők legyenek, hátranéztek valakire, aki térdre intette őket. Ekkor az énekes

interpretációja szerint – ami a titkosrendőri jelentések fényében erősen valószínűsíthető – az történt, hogy az ügynökök nem tudták, hogy le kell térdelni a szám alatt, és utasítást vártak a főnöküktől, aki földre parancsolta őket, nehogy kilógnanak a rajongók soraiból. Nagy Feró visszaemlékezése szerint ugyancsak szemet szűrt a hatalomnak az együttes jelképe, a baboskendő, más néven Ricse-kendő, amely piros alapon fehér pöttyöket ábrázolt, és egyes okfejtések szerint azt jelképezte, hogy Magyarországon foltok estek a kommunizmus vörös színén, azaz nem valósult meg teljes mértékben az államszocializmus.⁶

Nem maradt ki a rendőrség arzenáljából a hajnali becsöngetések sorozata sem, a Beatrice énekesét többször felébresztették lakásán, igazoltatták, és az is előfordult, hogy előállították a XIV. kerületi rendőrkapitányságra (ekkoriban Nagy Feró Zuglóban, a Nagy Lajos király útján lakott), és kihallgatták.⁷ Más alkalommal rendőrségi közlekedési bírságot akartak behajtani rajta a lakásán, szintén hajnalban,⁸ megint máskor pedig „véletlenül” összetévesztették egy másik Nagy Feróval, aki kamionsofőr volt, és ez utóbbi személyt keresték, ugyancsak hajnalban, az énekes lakásán.⁹ Ebbe a sorba illik az az epizód is, amikor a rendőrök – állítólagos házkutatási parancssal a kezükben, amit viszont nem mutattak meg – elkérték Nagy Feró útlevelét, és több éven keresztül nem adták neki vissza.¹⁰ Egy jóformán filmbe illő jelenet eredményeként kapta meg újból az énekes a dokumentumát, amikor az *István, a király* című rockoperában Laborc szerepét játszotta, és a bemutató előadás utáni fogadáson a színdarab koreográfusa, Novák Ferenc ismertette meg az akkori belügyminiszterrel, Horváth Istvánnal. Az alkalmat kihasználva az énekes vette a bátorságot, és megkérdezte a belügyi tárca vezetőjétől, miért nem kapja vissza az útlevelét. A beszélgetés eredményeként rövidesen teljesült a kérése.¹¹ A politikai rendőrséggel való, fizikai értelemben legdrasztikusabb találkozása azonban akkor történt, amikor a szerv Tolnai utcai központjába idézték tanúként, a Diener Tamás fotóművész ellen államellenes izgatás címén folytatott vizsgálat ügyében. Az énekesről ekkor már – az alábbiakban idézendő – állambiztonsági jelentések alapján meglehetősen tájékozott volt a hatalmi apparátus, lényegében mindent tudtak róla, ami a pártállami rendszer szempontjából fontos volt. Leírása szerint már a bejáratnál elvették tőle a személyi igazolványát, majd egy párnázott ajtajú kihallgatóhelyiségbe vitték, ahol először megverték, majd egy tiszt kihallgatta, és az avantgárd művészekkel való kapcsolata felől érdeklődött – ezekről is szólhattak ügynöki jelentések, mert a kihallgató tiszt utalt rájuk az énekes emlékezete szerint. Amikor Nagy Feró lényegében tagadta az undergrounddal való kapcsolatait, a tiszt nyilvánvalóvá tette, hogy tudnak ez irányú kapcsolatairól – nyilván a több vonalon megerősített és kontrollált hálózati jelentések alapozták meg a politikai rendőrség információit. A memoár szerint mintegy hét órán keresztül tartott a rendőrségi akció, utána szabadon engedték.¹² Az együttest a titkosszolgálati eszközök segítségével is igyekeztek mind jobban perifériára szorítani. Erre a korszakra így emlékszik vissza Nagy Feró:

„Nem volt célja az életemnek. Egzisztenciám sem volt. Állami vállalatnál nem kaptam a végzettségemnek megfelelő állást. (Az énekes a Kandó Kálmán Műszaki Főiskola villamosmérnöki karán végezte tanulmányait, államvizsgáját azonban nem tette le. Ezzel kapcsolatban is megkeresték a politikai rendőrség részéről, és felajánlották, hogy ha együttműködik velük, ellentételezésként segítenek neki abszolválni a diplomáját. A roksztár ebbe nem egyezett bele, saját elmondása szerint nem lett ügynök, de a diplomáját sem kaphatta kézbe.)¹³ A börtön és a szabad élet között libikókáztam. A zenekarom egy politikailag üldözött csapat volt. Megfigyeltek, lehallgattak, feljelentettek, bevittek, megverték, megaláztak – nap mint nap [...] és akkor sírtam [...] Idegileg teljesen kikészültem. Nem bírtam tovább. Minden pillanatban éreztem, hogy valakik állandóan figyelnek és követnek.”¹⁴

Az együttes 1981 tavaszán már – legalábbis az utókor szemszögéből nézve jól megállapíthatóan – az állambiztonsági hálózat, a könnyűzenei intézményrendszer, a közigazgatási szféra és a pártapparátus alapszervei összehangolt munkájának következtében végnapjait élte,¹⁵ amikor az év március 23–25. között megrendezték a

tatai rocktanácskozást. Az eseményt jelen tanulmányban nem részletezve annyit mindenképpen jelezni kell, hogy noha a könnyűzenei élet legnépszerűbb és legbefolyásosabb résztvevőit meghívták erre a tárgyalásra, ahol még Tóth Dezső kulturális miniszter-helyettes és Lendvai Ildikó, a KISZ Központi Bizottsága Kulturális Osztályának vezetője is felszólalt, az énekes visszaemlékezése szerint ő csak részvételi jogot kapott, véleményét azonban nem mondhatta el; amikor hozzászólásra jelentkezett, mindig leintették.¹⁶ A Beatrice elmaradt jogdíjai felől is csak S. Nagy István szövegíró érdeklődhetett.¹⁷ Az akkoriban perifériára szorított együttesek – leginkább az alternatív zenekarok és a Beatrice – számára azért is volt kritikus ez a tanácskozás, mert a szakma elitje, Bródy János, Benkő László és Presser Gábor is elhatárolódtak tőlük, nekik ugyanis nem volt ORI-vizsgájuk és nem professzionális zenészekként alkottak egy zenekart. (Például az A. E. Bizottság tagjai eredetileg képzőművészek voltak, akik kezdetben csak mintegy „melléktevékenységként” foglalkoztak a zenéléssel.) Nagy Feró úgy emlékezik, ezek az elhatárolódások legfőképpen a Beatrice ellen irányultak, s annál súlyosabbak voltak, hogy a miniszter-helyettes előtt tették azokat.¹⁸ Bródy János elmondása szerint azonban 1981-ben ő is azt akarta, hogy koncertezhessen a zenekar.¹⁹ Nagy Feróék vesszőfutása viszont még nem ért véget, a könnyűzenész szakszervezet 1981. augusztusi rockfesztiváljára az Óbudai Hajógyári-szigetre meg sem hívták őket saját kollégáik, s az együttes még ebben a hónapban feloszlott.²⁰ Nagy Feró több mint 30 év távlatából is úgy értékeli, cserbenhagyta őt az akkori popzenész-társadalom, mert senki nem mondta meg neki őszintén, hogy miért nem léphettek fel, egyedül Presser Gábor, aki elárulta, hogy a rendőrség tette egyértelművé a szervezők számára: Beatrice nélkül lehet csak megrendezni 1981 legnagyobb magyarországi rockkoncertjét.

A továbbiakban néhány ügynöki jelentést vizsgálunk meg abból a szempontból, hogy azok milyen hatással voltak a zenekar életére, illetve milyen típusú információkkal szolgáltak a belügyi szerveknek. „Futó” 1978-ban a következőket írta jelentésében a zenekarról:

„A Beatrice együttes kb. 2 éve alakult. Zenéjükben kezdettől fogva a Nyugat-Európában 1977–1978-ban elterjedt punk-rock zenei irányzatot követik. Ennek jellemzője a kemény zene és a közvetlen hangú, trágár szövegű dalok párosítása. A nyugat-európai punk zenekarok közönsége feltűnően és lehetőleg megbotrányoztató módon öltözködő – szakadt, rongyos ruha, biztosítótűk a fülben, összevissza festett arc – és közönségesen, botrányos módon viselkedő fiatalokból áll, akik az erkölcsi normákkal való szembeszállásukat trágár beszéddel, kirívó külsővel és magatartással jelzik. Fentiekről a magyar fiatalok múlt évben értesültek néhány ifjúsági lapunk által. Azóta több rockzenekarunk – Piramis, P. Mobil, V’ Moto-Rock – közönségénél tapasztaltuk a »punk-magatartás« utánzását. Legfeltűnőbb módon a már jelzett Beatrice-együttes 14-18 éves fiatalokból álló rajongói viselkednek. A ruházatukra aggatott különféle »díszek« között kb. 1 hónappal ezelőtt egy koncerten horogkereszt alakú jelvények is voltak, több fiatalnál nyaklánccon hordva. Fékezhetetlenségükre jellemző, hogy legutóbb a Csepeli Munkásotthonban tartott koncert alkalmával összetörték a terem több berendezését.”²¹

Akkoriban több korabeli lap hatására a punk stílusba sorolták a zenekart, ez jelenik meg a jelentésben is, holott Nagy Feró is nyilatkozta, hogy „azt sem tudtuk, mi az a punk”.²² (Valójában alapvetően hagyományos hard rock zenét játszottak.) Az irat feltűnően nagy tájékozatlanságról tesz tanúbizonyságot akkor, amikor a Demjén Ferenc által vezetett V’ Moto-Rock együttest ugyanahhoz a stílusirányzathoz sorolja, mint a Beatricét. Minden bizonnyal az tévesztette meg a jelentés összeállítóját, hogy a kezdet kezdetén ez utóbbi formáció is valóban bőrfelszerelésben lépett színpadra – nyilván a kemény rock divathullámát meglovagolva –, de közönségük egyáltalán nem volt annyira „balhész”, mint a Beatrice rajongótábora. Jól kivehető a jelentésből a politikai vonulat is: igyekeznek a zenekart és „sleppjét” fasisztoidnak beállítani, holott élhetünk a gyanúperrel, hogy a náci szimbólumok használata mindössze elszórtan volt megfigyelhető, a zenekar pedig

egyáltalán nem terjesztett ilyen eszméket. Arra mindenesetre ez utóbbi megállapítás alkalmas lehetett, hogy politikai koncepció köré felépítve alkalomadtán ügyet kreálhassanak belőle. Mint tudjuk, a zenekar ellen nem indítottak bírósági peres eljárást, ám az ügynöki jelentések információit is használhatta a rendőrség, amikor a fent már említett intézkedéseket életbe léptette Nagy Feróval szemben. Amikor például a rendőrök elvették az útlevelét, házkutatási parancsra is hivatkoztak felszólításuk megtagadása esetére, nyilvánvalóan azokra az információkra alapozva, amelyeket a belső elhárítás tagjaitól sikerült beszerezniük. Az együttes közönségének egy részét egyébként előszeretettel titulálták a hálózati személyek fasisztának, „Vízi József” Borsod-Abaúj-Zemplén megyei tmb. 1980. december 28-án egyebek mellett azt jelentette tartótisztjének, hogy a „ricsések” Ózdon fasiszta jelszavakat hangoztattak.²³

A „Dobos” fedőnevű ügynök 1979 májusában jelentett a zenekarról:

„Beatrice: [...] A zenekarból kivált Gidófalvi [helyesen: Gidófalvy] Attila, aki a jövőben az új Karthago együttesben, Szigeti Ferenc zenekara, fog játszani. Gidófalvi kiválása, amennyiben pótolni nem tudják, a zenekar megszűnését is jelentheti. [...] Közismert, hogy egyes fellépéseiket botrányok kísérik. Az egyik ilyen botrányról Hajdú János írt cikket, erre a cikkre a zenekar, közönsége előtt sajátos hangvétellel válaszolt. Ebből újabb botrány keletkezett.”²⁴

„Dobos” némileg eltúlozta a billentyűs szerepét, akinek kiválása megítélése szerint akár a zenekar feloszlásához is vezethetett volna.²⁵ Ez némileg megalapozatlan állítás volt, hiszen a Beatrice alapvetően nem az orgona-szintetizátor-játékra épült, noha az színesítette zenéjükét. A billentyűs kiválása ugyanakkor valószínűleg beleillett abba a „szalámi-taktikába”, amelyet ekkoriban sokakkal szemben gyakorolt a hatalom: az állambiztonsági hálózat segítségével feltérképezték az egyes zenészek gyenge pontjait, ezt kihasználva feszültséget keltettek közöttük, amelybe szintén bevonták a belügyi hálózat tagjait, s ez nemegyszer a zenekarok felbomlásához vagy a tagok kiváláshoz vezetett. Azoknak, akik a kiválás mellett döntöttek, kedvező perspektívát kellett nyújtani, hogy elhagyják a zenekart, ez Gidófalvy esetében a Karthago zenekar lemezszerződése volt. (Hasonlóan szították az ellentétet az Illés zenekarban,²⁶ de a Gidófalvyéra emlékeztető eset játszódott le Vikidál Gyulával is – aki „Dalos” fedőnéven írta később jelentéseit – a P. Mobil zenekarban, ugyanis tőlük megválva a Dinamit együttes énekesé lett 1979–1982 között, annak feloszlásáig, és azzal tudták szembefordítani a P. Mobil vezetőjével, Schusztér Lóránttal, illetve elcsalogatni az eredeti zenekarából, hogy lemezkészítési lehetőséget kínáltak a Dinamitnak).

A hálózati személy egy másik problematikára is felhívja az utókor figyelmét, nevezetesen arra, hogy az ügynöki jelentéseknek igen eltérő volt a politikai súlya. Ez egyrészt attól függött, hogy ki(k)ről jelentettek, másrészt, hogy ki jelentett, harmadrészt, hogy milyen politikai-közéleti kontextusba lehetett helyezni egy-egy jelentést. A „Dobos”-jelentés egy részlete jól megvilágítja ezt a problémát:

*„Feladatomnak megfelelően az elmúlt találkozásunk óta a Beatrice, P. Mobil és a Piramis együttesekről az alábbiakat állapítottam meg.
Beatrice: az együttes Dorog-i [sic!] koncertjét nem tarthatta meg, a Dunaújvárosi [sic!] fellépéseiket is lemondták. Legközelebb augusztus 12-én játszanak Budaörsön. Az elmaradt fellépéseiket valószínűleg korábbi botrányaik miatt tiltották be.”*

Mindamellet, hogy ez a kis szövegrészlet a titkos megbízott és a tartótisztje szellemi színvonaláról tanúskodik, könnyen nyomon követhető, hogy az ügynök már csak utólag számol be az együttes működésének korlátozásáról. Ez azt jelenti, hogy a titkos megbízott jelentése nem befolyásolta, csak dokumentálta a korabeli eseményeket. Ezt támasztja alá a „valószínűleg” kifejezés a jelentésben, amivel érzékeltetik, hogy nem volt ráhatásuk ezekre a betiltásokra, csak befejezett tényként írták le azokat. Mindamellet az ügynököt „ráállították” a zenekarra, és rendszeres jelentést vártak tőle a Beatrice-ügyben, ennek megfelelően „Dobos” az együttesről 12 jelentést adott le tartótisztjének,

Bárány Károly századosnak 1979 októbere és 1980 novembere között. Nem mondható, hogy teljes sikerrel járt volna, valószínűleg az együttes tagjai sem szimpatizáltak vele, sőt az is lehet, hogy gyanút fogtak: besúgó volt közvetlen környezetükben. Bárány Károly meg is jegyezte róla: „Jelentéseiből megállapítható, hogy az együttes tagjai egyre zárkózottabbak lesznek, kijelentéseik, véleményeik bizonyos dolgokról mesterkéltek, nem őszinték.”²⁷

A belügyminiszter-helyettesi poszton lévő Karasz Lajos állambiztonsági altábornagy által 1979. október 29-én aláírt napi operatív információs jelentésből²⁸ jól kivehető, hogy a BRFK állambiztonsági szervét értesítették, és az ügyben bizalmas nyomozást kezdeményeztek. Ennek keretében szervezték be „Dobos”-on kívül a „Sakál” fedőnevű tmb.-t is, hogy adjon hangulatjelentéseket a koncertekről, és arról, kik voltak a hangadók az egyes koncerteken.²⁹ Az eljárás természetéből fakadóan ez a titkos nyomozás elmegetett volna odáig, hogy nyílt nyomozást indítsanak Nagy Feróék ellen, aminek a vége akár bírósági per is lehetett volna. Idáig – mint köztudott – nem jutott az ügy, a hatalom minden bizonnyal belátta, hogy nem érdemes egy újabb mártírt kreálni, ezúttal a könnyűzenei élet területéről, mert az kikezdhetette volna a rendszer ideológiai – a felszínen legalábbis még meglévő – stabilitását. Így a hatalom leginkább a fent már említett belső bomlasztásra törekedett, amit mások mellett a Belügyminisztérium ügynökeinek kellett előidézni és koordinálni, valamint azt is meg kellett figyelniük, hogy a fellépések számának drasztikus csökkentése mennyire vette el a Beatrice tagjainak kedvét a zenéléstől.³⁰ Ennek az ügynöki jelentésekben is van nyoma, ugyanis egyszer „Dobos” arról számolt be, hogy

„a Nők Lapja 20. számában megjelent róluk egy cikk, amely negatív formában tüntette fel az együttest, ízlés- és erkölcsrombolónak minősítve. A cikk következményeként az 1980. jún. 2-i debreceni, 3-i szegedi-hódemzövásárhelyi fellépésüket az ottani szervezők lemondták, mondván: »nekünk nincs szükségünk punkokra«. Tartanak tőle, hogy a május 30-i pápai és a június 4-i salgótarjáni fellépésüket is visszamondják.”³¹

A zenészekre azonban időközben átmenetileg még jobb idők is jártak, amikor Erdős Péterrel, az MHV márkamedzserével egy exkluzív szerződést írtak alá 1980. március 19-én, ami április 8-án lépett volna életbe, ám éppen ezen a napon a Beatrice tagjai felmondták a szerződést. Attól tartottak ugyanis, hogy ezzel jobban korlátozzák alkotói szabadságukat, mintha időnként betiltják koncertjeiket.³² A hálózat ugyanakkor nem szűnt meg róluk jelenteni, egyik – nem éppen jóindulatú – jelentésükben pedig azt is megfogalmazták, hogy „az együttes csaknem valamennyi tagja úgy politikailag, mint a zene területén az átlagon aluli műveltségi színvonalon áll. S ez az, ami veszélyes.”³³

A szerződés visszamondása után is intenzíven jelentettek róluk az állambiztonsági hálózat tagjai. Az egyik napi operatív információs jelentés részletekbe menően beszámolt az együttes 1980. augusztus 26-i körmendi koncertjéről, amit a Hobo Blues Banddal és a P. Mobillal közösen tartottak (előtte három nappal rendezte meg az Ifjúsági Magazin és az Express Ifjúsági és Diák Utazási Iroda a legendás „fekete bárányok fesztivált” az Óbudai Hajógyári-szigeten). Ebben az állt, hogy

„a beatrice [sic!] együttes előadásában a fiatalok negatív irányú befolyásolására, nihilista hangulatkeltésre alkalmas jelenségek voltak észlelhetők. A zenekar egyik tagja feliratos trikóban lépett színre, elől: »nem! nem! nem!«, hátul: »munka helyett pihenés!« szöveggel. A zenekar vezetője – nagy ferenc [sic!] – előadás közben »hangulatkeltő« kérdéseket intézett a közönséghez: »akartok dolgozni?«, »mikor dolgoztok?« »akartok becsületes emberek lenni?«. A kérdésekre a fiatalok jelentős része fanatikus átéléssel, kórusban kiáltozta a »nem, nem! soha!« választ. Politikai jellegű befolyásolási célt takart a zenekar tagjaitól elhangzott: »ne törődjeteK lengyelországgal [sic!] – szórakozzatok! Munka helyett édes a pihenés!« közbekiáltások is. Az erősen ittas, botránnyosan viselkedő fiatalok eltávolítása miatt nagy ferenc [sic!] a rendezőség ellen hangolta a tömeget.”³⁴

A pártállami rezsim számára valóban nem lehetett megnyugtató arról értesülni, hogy egy tömegekre ható, nagy befolyással bíró rocksztar arra biztatja rajongóit, hogy ne dolgozzanak, mikor a hivatalos szóhasználat szerint teljes volt a foglalkoztatottság Magyarországon. (Az már egy másik kérdés, hogy mennyire kellett intenzíven dolgozni a munkahelyeken, és milyen arányú volt a bújtatott munkanélküliség, melynek következtében a szocialista vállalatok nagy része nem állta volna meg a helyét a versenyben a nyílt piacon.) Megjelent az együttes frazeológiájában az 1980-ban Lengyelországban alakult Szolidaritás Szakszervezet is, amiről az énekes a jelentés szerint nem nyilatkozott pozitívan. Itt meg kell jegyezni, hogy nem feltétlenül érzékelhette az ügynök és tartótisztje a koncert légkörét, illetve az azt átszövő ironiát, és nem látták meg, hogy a fenti kijelentés mögött akár az is húzódnak, hogy az együttes egyetértett a Szolidaritással már csak azért is, hogy beszélt róluk olyan körülmények között, amikor a pártnak megfelelő kontextustól eltérően nem volt tanácsos azt megtenni.

Egy másik alkalommal a vámosgyörki koncertjüket elemezte az állambiztonsági jelentés:

„1980. október 11-én a vámosgyörki kultúrházban a Beatrice együttes koncertet adott, melyre a »slepp«-hez tartozó 30-40 budapesti fiatal is elutazott, többségük erősen ittas állapotban. A koncertre kb. 200 fő jegy nélkül ment be. Az előadást csak késéssel tudták megkezdeni, mert a nézők a kábeleket és a keverőasztalt megrongálták. A zenekar vezetője – hogy a tömeg is hallja – közölte a zenészekkel, hogy el vannak tiltva, »most az okosok nem engedik a szöveges zenészsámokat«. Erre és hasonló megjegyzéseire a résztvevők szidalmazták az ORI-t és a kulturális ügyeket intéző szerveket. Több személyt a biztosító rendőr elvtársak igazoltattak, egyeseket a helyszínről eltávolítottak (vonatra ültették). Előállítás nem történt. Az igazoltatott budapesti személyek adatait szervünkhöz megküldik.”³⁵

A jelentés negatív színben állította be, hogy 200-an ingyen jutottak be az előadásra. (Ez máskor is előfordult néha, persze nem ilyen tömeges méretekben, az együttes ugyanis ezzel szolidaritást vállalt azokkal, akik a vasúti jegy árát sem sajnálták, hogy megnézzék-meghallgassák koncertjeiket, de már nem volt anyagi fedezetük a belépőjegy megvásárlására.³⁶) A létszámokat illetően élhetünk a gyanúperrel, hogy a zenekart kísérő „slepp” létszáma nagyobb volt 30-40 főnél, és a hatalom csak bagatellizálni akarta a Beatrice ifjúságra gyakorolt hatását, bár ennél a konkrét esetről nem zárható ki, hogy fedte a valóságot az adat. A jelentésben az is szerepel, hogy „egyeseket” nem engedtek be a koncert helyszínére, és „vonatra ültették” őket. Itt pedig a hatóság valószínűleg kisebbiteni igyekezett azok létszámát, akiket nem engedtek be a művelődési házba.³⁷ Mindenesetre azoknak az adatait, akiket a helyszínen igazoltattak, elküldték az állambiztonsági szerveknek, ami azt jelenti, hogy a nyílt rendőri intézkedésnek titkosszolgálati következménye lett. A jelentések ekkor már a „Rothadók” fedőnevet viselő bizalmas nyomozás részét képezték.

A zenekar nagylemezen való megjelenésének hiánya végigkísérte történetüket az 1981. augusztusi feloszlásig, s ahhoz jelentős mértékben hozzá is járult. A „Forgó” fedőnevű ügynök éppen arról számolt be, hogy 1980. szeptemberben egy budapesti klubesten Erdős Péter azt mondta:

*„Amíg ő és igazgatója a főnök, a Beatricét nem adják ki az országban, de »Nagy Ferót« két hetenként fogadja és hosszan elbeszélgetnek [...].
Értékelés: [...] A 'Rothadók' fn. bizalmas nyomozás célszemélyével kapcsolatban nyilatkozik Erdős Péter. Az a körülmény, hogy nem biztosítanak lehetőséget a Beatrice együttesnek lemezek felvételére és kiadására, az együttesen belül, valamint a sleppje körében bizonytalanságot idézhet elő. Ez a körülmény az együttes tekintélyének további csökkenését idézheti elő. [...] Szombathy István r. hdgy.”*

Valóban, nagylemezük 1988-ig nem jelenhetett meg, 1981-ig a „termés” egy dupla lemezen való szereplés volt az Omegával és az LGT-vel közösen néhány szám erejéig (erről Nagy Feró a Petőfi Rádióban az önálló lemez elmaradását ecsetelve úgy nyilatkozott: „*Nem vagyunk teljesen boldogok*”), illetve egy kislemez. Utóbbira Bródy János írta a szöveget, hiszen az MHV korifeusai ekkor már Bródyban mint szövegíróban sokkal jobban megbíztak, mint – viselt dolgai után – Nagy Feróban, és a *Pofonok völgye, avagy Papp Lacit nem lehet legyőzni* című film (rendező: Gulyás Gyula és Gulyás János, a Hunnia Filmstúdió és a Balázs Béla Stúdió közös produkciója) zenei betétje szerepelt rajta. Ezen részeredmények ellenére, mivel az együttes nem volt hajlandó dalszövegeinek átírására, végül nemcsak nagylemezük nem lehetett, de még úgynevezett F-dossziét is nyitottak Nagy Feró személyére, ami azt jelenti, hogy a pártállam úgy ítélte meg: a zenekar munkássága tényleges veszélyt jelent a fennálló államrendre.³⁸ Ezzel párhuzamosan egyre nehezebben kaptak fellépési lehetőséget, 1981 nyarán már jóformán csak Nyíregyházán engedték, hogy koncertezzenek. Ilyen körülmények között jelentette be Nagy Feró 1981 augusztusában a zenekar feloszlását.³⁹

Azt, hogy a hatalom az együttes feloszlása hírének hallatán fellélegzett, nem nehéz belátni, ami jól megmutatkozik a „Dalos” által adott 1985. július 22-én kelt jelentésből, mint ahogy az is, hogy a kultúrpolitika igyekezett integrálni a maga rendszerébe az együttes nélkül maradt énekest:

„...Nagy Ferenc elmondta, hogy 1 éves szerződést írt alá a KISZ KB Rock-színházához [sic!]. Jelenleg Sándor Pál rendezésében a Hair című darabot próbálják, melynek ő az egyik főszereplője. Nagy Ferenc tagja a KISZ KB VIT-re utazó kulturális delegációjának.⁴⁰ [...] Örömmel újságolta, hogy a Magyar Hanglezgyártó Vállalat megjelenteti a Hamlet zenésített változatát, melynek címadó dalát ő énekl. [...] Nagy Ferenc nemrég egy Trabant gépkocsit vásárolt. Anyagilag jó körülmények között él.”⁴¹

A tartótiszt megállapította, hogy

„Nagy Ferenc magatartásában pozitív változás állt be. Azokkal a személyekkel, akik korábban őt felhasználták elképzeléseik kivitelezéséhez, a kapcsolatot megszakította. Azzal, hogy a KISZ KB színházának lett tagja, a művész világban komoly elismerést vívott ki magának.”⁴²

Tehát az egykori „fekete bárány”, „a nemzet csótánya”⁴³ a tartótiszt szerint csak rossz társaságba keveredett, nem ő volt a hangadó, és a baráti kör megváltoztatása az ő egzisztenciáját is javította, miáltal tevékenysége is mindjobban beleillett a pártállami kultúrpolitikai koncepcióba. Végül ugyanebben a dokumentumban javaslatot tettek az énekes állambiztonsági kutató nyilvántartásból való törlésére.⁴⁴

Összességében leszögezhetjük, hogy a pártállami monolit politikai rendszer a Kádár-korszak egészében ellenőrzése alatt tartotta a könnyűzenei élet számos szegmensét. A pártállami irányítás lehetőség szerint igyekezett mind a politikai rendőrség, mind a párt- és államigazgatási szervek igénybevételével a lehető legjobban informálódni a pop- és rockzene területén zajló eseményekről, folyamatokról. Abban az esetben, ha ezek a könnyűzenei viselkedési formák, előadói megnyilatkozások bizonyos határon túlmentek, intézkedtek velük szemben. Ennek intencióit láthatjuk Kádár Jánosnak a Belügyminisztérium országos parancsnoki értekezletén 1985. december 28-án mondott beszédében is, amelyben kiemelte:

„...és az a helyzet, most és itt könnyebben evickélnek, egy kicsit kordában kell tartani [...] De fennáll az is, hogy figyelni, bizonyos határon túl nem léphetnek, és hát ha megkísérlik, rá fognak fizetni. Énnekem is adódik evvel dolgom, nem szeretem, ha naponta jelentik, hogy most mit gondol az ellenzék, meg az mit gondol, mert azt nem győzöm olvasni X-ről meg Y-ról, de úgy, hogy ha szóba kerül, mondom, hogy valamiképpen értessek meg velük, hogy tőlünk ingyen

reklámot nem fognak kapni. Ha valami határt túllépnek, akkor lesz reklám, de az nem ingyen lesz. Mi magyarok vagyunk, mi azt másképp szoktuk csinálni, mi tudunk gorombák is lenni, hát így gondolom foglalkozni vele.”⁴⁵

A korszakban könnyűzenészek ellen is foganatosítottak nyílt rendőri intézkedést, aminek bírósági konzekvenciái is lettek. Egyebek mellett elhíresült az Illés zenekar 1969-ben induló és 1970-ig tartó pécsi „kukarugdosási ügye”, melynek során eljárás indult több zenész ellen, de ilyen volt Bródy János színpadról való féléves letiltása is 1973-ban. A nyolcvanas évek könnyűzenei intézményeket illető enyhülő politikája ellenére továbbra is tapasztalhattunk rendőrségi intézkedéseket – a fenti Beatrice-ügy is ennek eklatáns példája –, amelyek azonban egyre inkább éppen abból fakadtak, hogy a zenészek megérezték: többet is elmondhatnak a közéletéről dalszövegeikkel, mint egy évtizeddel korábbi társaik. Emiatt a „túl messzire menő” együttesek tagjai közül többen a börtönt is megjárták, közülük a legismertebb talán a CPG ügye. Meg kell jegyezni azonban, hogy a kirekesztő, rasszista szövegek a polgári demokráciában is retorziót vonnak maguk után. Tehát az együttesek tevékenységét megfigyelő politikai rendőrségi rendszer hasonlóan működött, mint a korábbi két évtizedben, nyomozati eredményeket is fel tudott mutatni, sőt a szémszögükből indokolt esetekben célratörő intézkedéseket hajtottak végre. A nagyközönség számára azonban úgy tűnt, a pártállam tűréshatára kismértékben emelkedett, melynek következtében a könnyűzenei életben részt vevő sok érintett „úgy érezte, szabadon él”.

---

¹ Ezt az ÁBTL-ben őrzött munkadossziék sokasága jelzi, közülük ebből az időszakból néhány: 3.1.2. M-39755. „Papp Ferenc” fedőnevet viselő hálózati személy, akit a katonai elhárítástól vettek át, lakatosként dolgozott a MÁV-nál, miközben zenélt a Metro együttesben, jelentésében 1965. április 20-án például arról a lemezgyűjtő társaságról írt, akik a Metro zenekarnak adtak Nyugatról hangfelvételeket. 3.1.2. M-39382. „Király” fedőnevű társadalmi megbízott (fn. tmb.), aki a diszkók világáról, a disc-jockey-k működéséről jelentett 1976–1979 között. 3.1.2. M-36061. „Rátkai András” fn. tmb. munkadossziéja, amelyben Baksa Soós Jánosról, a Kex együttes vezetőjéről jelentett, illetve előre jelentette Dobos Attila és Mary Zsuzsi disszidálási szándékát 1970-ben. Ő Dobos Attila testvérének, Dobos Zsuzsának volt a barátja. 3.1.2. M-40189. „Vizi József” fn. tmb. az 1978–1984 közötti időszakban a borsodi rockkoncertekről adott hangulatjelentéseket. 3.1.2. M-42182/1. „Sárosi” fn. tmb., aki a *Frontátvonulás* című lemez anyagából adott Cseh Tamás-koncertekről adott részletekbe menő jelentéseket. 3.1.2. M-40245. „Dobos” fn. tmb. munkadossziéja, amelyben a Cintinental együttes dobosaként a Piramis, a P. Mobil és a Beatrice zenekarok fellépései körül kialakult „botrányokról” írt. 3.1.2. M-37908. „Deák” fn. tmb. 1976–1979 között saját vidéki fellépéseiről is jelentett, melynek során azt is megállapította, hogy „a klubtagokat nem érdekli a szocialista mozgalom”. A belügyi hálózat működéséről: Horváth, 1998; Orgoványi, 2010; 2011a; 2011b; Kónyáné, 2011. Ugyanezt a magyar zenekarok a Szovjetunióban is megtapasztalták: Maróthy, 1997: 64.

² A rendelet végrehajtásáról részletesebben lásd Szőnyei, 2005: 89–110.

³ Uo. 53., 81. és 89–92.

⁴ MOL XIX-B-1-ai 136. d. 1-a/1386/1977. Jelentés a kulturális területen folyó ellenséges tevékenység elleni operatív munka feladatait szabályozó 0022/1970. sz. miniszteri parancs végrehajtásáról, 1977. szeptember 19.

⁵ A zenekar előtörténetéről részletesen: Tardos, 1982: 31–32.; Jávorszky–Sebők. 2005: 382–385.

⁶ Nagy Feró személyes közlése, 2006. november 22.

⁷ Nagy, 2005: 44–45.

⁸ Uo. 55–56.

⁹ Uo. 80–81.

¹⁰ Uo. 99–100.

¹¹ Uo. 161–163. Az útlevelelőgyről ügynöki jelentés is született „Dejkó” tollából. ÁBTL 3.1.2. M-41158. Jelentés, 1982. június 16., 14.

¹² Nagy, 2005: 70–74.

¹³ Nagy Feró személyes közlése, 2006. november 22.

¹⁴ Nagy, 2005: 113.

¹⁵ 1981-ben az év első budapesti koncertjét csak április 17-én tarthatta meg az együttes a Budapesti Műszaki Egyetem Rózsa Ferenc Kollégiumában. Az egyetem *Jövő mérnöke* c. lapjának 1981. áprilisi száma. Nagy, 2005: 143.

¹⁶ Nagy Feró személyes közlése, 2006. november 22.

¹⁷ *Könnyűműfaj*..., 1981: 34.

¹⁸ Nagy Feró személyes közlése, 2006. november 22.

¹⁹ Bródy János személyes közlése, 2006. február 11.

²⁰ Alig telt el két hónap, és „Dalos” tmb. jelentésében már arról számolt be tartóiszjtjének, Gábor Róbertnek, hogy a Piramisban – amelyből éppen abban az évben vált ki a frontemberük, Révész Sándor – Nagy Feró lesz az énekes. Az ügynök állítása szerint Erdős Pétertől tudta ezt meg, és az MHV (Magyar Hanglemezgyártó Vállalat) elsőszámú könnyűzenei vezetője ezzel kapcsolatban arra hivatkozott a tmb.-nek, hogy ezáltal jobban lehet majd ellenőrizni Nagy Ferót. ÁBTL 3.1.2. M-41343. Jelentés, 1981. október 22., 13–14. Valóban, akkoriban jelentek meg hírek erről, így ez esetben nem kell feltételeznünk, hogy Erdős dezinformatív szándékkal osztotta volna meg gondolatait a tmb. Vikidál Gyulával, aki akkor már az MHV által verbuvált Dinamit zenekarban énekelt.

²¹ ÁBTL 3.1.2. M-40349. Jelentés, 1978. október 17., 7–8. „Futó”-t hazafias alapon szervezte be Hollósi György 1978 augusztusában; 1984 júliusáig jelentett. A kapcsolat megszűnésének okát operatív helyzetének megváltozásával indokolták. Az ügynök – polgári nevén Weisz György – alkalmi munkából élt, ami a kor viszonyai között nem volt megszokott, ennek kapcsán feltételezhető, hogy sikerült rá pressziót gyakorolni, és beszervezni a hálózatba.

²² Sebők, 1984: 224–229.

²³ ÁBTL 3.1.2. M-40189. Jelentés, 1980. december 28., 54–55. Az ügynök egyébként 1983 nyarán egy budapesti látogatása alkalmával a Rajk-butikban szamizdat kiadványokat vásárolt, eközben pedig lebukott egy másik ügynök jóvoltából, pedig az 1983. június 8-i jelentéséhez még azt a megjegyzést is hozzáfűzték, hogy vásárlás közben figyelte, hogy figyelik-e. Azt is megtudták róla, hogy Ózdon is terjesztette ezeket a tiltott dokumentumokat, s ettől kezdve nem adott jelentést, ezért 1984. február 29-én lezárták munkadosszióját.

²⁴ ÁBTL 3.1.2. M-40245. Jelentés, 1979. május 29. 116–118. A Beatrice egyébként előszeretettel állította pellengérré a róluk elmarasztalóan író publicistákat, koncertjeiken szégyentáblákra írva fel neveiket, de rajtuk kívül a „popcézár” Erdős Péter neve is gyakran felkerült ide. Egy alkalommal pedig az egyik újságíró ellen úgy keltek ki, hogy az *Üzenetek* című számukat a szokásos szlogen helyett azzal kezdték, hogy „Csilla, Csilla, Ördögh Csilla, hórukk!”. Nagy, 2005: 57.

²⁵ Valószínűleg az ügynök nem tudta jól megítélni a zenekar belső viszonyait, és Nagy Feró is másként emlékezik Gidóvalvy kiválására: „*A zenekarunk amúgy is olyan lendületben volt, hogy szinte észre sem vettük a távozását. A közönségünk meg fanatikusan kitartott mellettünk.*” Nagy, 2005: 49.

²⁶ Gábor Róbert rendőr alhadnagy Gara fn. tmb. munkáját taglalva még 1977-ben azt írta: „Barátján, Szörényi Leventén keresztül felmérte a zenekari tagok közötti viszonyulási struktúrát. Az egyes tagok személyi, anyagi problémáit. Végrehajtotta a zenekar vezetőjének, Illés Lajosnak szembeállítását célszemélyünkkel, Bródy Jánossal. Az ügy bomlasztása alkalmával is fontos feladatokat hajtott végre.” ÁBTL 3.1.2. M-37332. Jelentés, 1977. november 5. 162–163. „Gara” fn. tmb. munkadossziója. Az utókor szempontjából azonban fontos kérdés, hogy milyen mértékben nagyította fel saját hálózati munkájuk jelentőségét a rendőr alhadnagy a feletteseinek írt jelentésében, mennyire volt ennek a bomlasztó tevékenységnek meghatározó jellege. Erre a választ Bródy János személyes visszaemlékezése adja, amikor úgy nyilatkozik, hogy ő maga is konkrétan érezte annak az aknamunkának a hatását, melynek során az ügynöki beépítést követően megszaporodtak a konfliktusok az együttes bizonyos tagjai között. Bródy János személyes közlése, 2006. február 11.

²⁷ ÁBTL 3.1.2. M-40245. Jelentés, 1979. október 30. 122–123.

²⁸ ÁBTL 2.7.1. NOII III/III. 232-252/4. 1979. október 29.

²⁹ ÁBTL 3.1.2. M-39896. Jelentés, 1980. január 14. 48–49.

³⁰ A szűkös anyagi helyzetükön enyhítendő a zenekar tagjai egyebek mellett borítékolási munkákat, illetve takarítást vállaltak arra az időszakra, mikor nem kaptak koncertezési lehetőséget. Nagy Feró személyes közlése, 2006. november 22. Erre vonatkozik „Dobos” újabb megbízatása: „*Jelenlegi helyzetét figyelembe véve továbbra is kísérje figyelemmel az együttes mozgását, tevékenységét. Törekedjen annak megállapítására, nem okoz-e nézeteltérést a jelenlegi szűkös anyagi helyzetük soraikban.*” ÁBTL 3.1.2. M-40245. Jelentés, 1980. május 8. 131–132.

³¹ ÁBTL 3.1.2. M-40245. Jelentés, 1980. június 13. 137–138.

³² Az esetről Donászy Tibor, a Beatrice dobosa azt mondta „Dobos”-nak, hogy „*a lemezgyárral nem tudnak megegyezni [a zenészek nem a gyárral, hanem a kiadóval tárgyaltak – Cs. B.], mert azokat a bizonyos számokat, amelyeket ők jónak tartanak, a lemezgyár nem hajlandó felvenni*”. ÁBTL 3.1.2. M-40245. Jelentés, 1980. június 24. 134–135. (Négy számmal akadt problémája az MHV vezetőségének: a *Nagyvárosi farkas*, az *Angyalföld* és a *Topis blues* című szerzemények egyértelmű „Nem!” megjegyzést kaptak, illetve a *Nem kell* című számhoz odaírták ceruzával, hogy „Meghallgatni!”). MOL M-KS 288. f. 36/1980. 26. ö. e. Erdős Péter jelentése a Beatrice rock együttesrel kötött MHV-szerződésről, 1980. április 15. Melléklet: Megállapodás az MHV és a Beatrice rock együttes között, 1980. március 19. 5–11.

³³ ÁBTL 3.1.2. M-40245. Jelentés, 1980. február 22. 140/a–140/c.

³⁴ ÁBTL 2.7.1. Vas-15 – 1980. szeptember 1.

³⁵ ÁBTL 2.7.1. BRFK – 162 – 1980. október 18.

³⁶ Ifjabb Csatári Gábor, korabeli rajongó visszaemlékezése, 2004. november 30.

³⁷ Egy másik esetben, 1981 áprilisában Sárbogárdon már a vasútállomáson fogadta a Beatrice Dunaújvárosból érkező rajongóit a rendőrség, és azt sem engedte meg, hogy bemenjenek az onnan mintegy 2 kilométerre lévő kultúrházba, a koncert helyszínére, hanem igazoltatták őket, és a visszainduló vonattal azonnal hazaküldték őket, szinte mindenkit. Uo.

³⁸ Az F-dossziéra – ami jelenleg nem lelhető fel – való utalás: ÁBTL 2.7.1. BRFK 72 – 1981. április 16. A napi operatív információs jelentésekben (NOIJ) is előfordul a Beatrice neve. Erre csak egy kiragadott példa, amikor Kőbányai János újságíró és Nagy Feró a Józsefvárosi Ifjúsági Klubban beszélgetett a fiatalok szociális, társadalmi, kulturális helyzetéről. A rendezvény egyfajta reklám-szerepet is betöltött az akkor már egyre kisebb mozgásterű zenekar számára. Nagy Feró ki is használta a lehetőséget, és bejelentette, hogy 1980. november 8–9-én a Műegyetenem lép fel a Beatrice a Bizottság és az URH társaságában. A fellépő társak megválasztása talán már annak is szólt, hogy a másik két „fekete bárány” zenekar, a P. Mobil és a Hobo Blues Band már hajlott az MHV-val való megegyezésre, utóbbinak 1980-ban, előbbinek 1981-ben jelent meg nagylemeze az állami monopolcégnél. A Beatrice ugyanakkor egyre kevesebb eséllyel pályázott az önálló nagylemez megjelentetésére, főleg miután az Erdős Péter által felajánlott exkluzív szerződést először aláírták, aztán visszamondták. Nagy, 2005: 56–60. és 62–65.

³⁹ Nagy Feró személyes közlése, 2006. november 22.

⁴⁰ Nagy Feró végül nem utazott ki a moszkvai VIT-re a *Hair* próbáira hivatkozva, ugyanakkor nem lett a Rock Színház tagja sem. Szőnyei, 2005: 595.

⁴¹ ÁBTL 3.1.2. M-41343. Jelentés, 1985. július 22., 99–100.

⁴² Uo.

⁴³ Nagy Feró egyébként egy „Nem nemzet csótánya” feliratú pólóban jelent meg az 1980-as „fekete bárányok” koncerten az Óbudai Hajógyári-szigeten. A felirat első szava azonban nem jól látszódott, ezért ragadt az előadóművészen a „nemzet csótánya” elnevezés. Nagy Feró személyes közlése, 2006. november 22.

⁴⁴ A korabeli állambiztonsági nyilvántartó rendszerben az úgynevezett kutató nyilvántartásba kerültek az alapnyilvántartásban szereplőknél kevésbé veszélyesnek ítélt személyek. Ilyenek voltak például mindazok, akiket az állam- és társadalmi rend elleni bűncselekmény miatt elítéltek, de már amnesztiában részesültek, a nem kellően bizonyított politikai jellegű bűncselekmények elkövetői, az 1945 előtti erőszakos szervezetek vezetői és hivatásos állományú tisztjei, az 1945 előtt és után működött jobboldali pártok vezetőségi tagjai, a feloszlott szerzetesrendek aktív tagjai stb.

⁴⁵ MOL XIX-B-1-x 42. d. 56. sorszám. 10–38/10/1985. Nyers jegyzőkönyv az 1985. december 28-i országos parancsnoki értekezletről. Kádár János hozzászólása. 81.

Levéltári források

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL)

3.1.2. Munka dossziék

M-36061	„Rátkai András”
M-37332	„Gara”
M-37908	„Deák”
M-39382	„Király”
M-39755	„Papp Ferenc”
M-39896	„Sakál”
M-40189	„Vizi József”
M-40245	„Dobos”

M-40349	„Futó”
M-41158	„Dejkó”
M-41343	„Dalos”
M-42182/1.	„Sárosi”

2.7.1. Napi Operatív Információs Jelentés (NOIJ)

III/III. 232-252/4. – 1979. október 29.

Vas-15 – 1980. szeptember 1.

BRFK – 162 – 1980. október 18.

BRFK – 72 – 1981. április 16.

Magyar Országos Levéltár (MOL)

XIX-B-1-x BM Országos és Főkapitányi értekezletek 1953–1990

XIX-B-1-ai BM Miniszteri Titkársága 1957–1990

M-KS 288. f. 36. cs. MSZMP KB Tudományos, Közoktatási és Kulturális Osztály

Nyomtatásban megjelent források

Könnyűműfaj..., 1981

Könnyűműfaj '81 – Popzene és környéke egy tanácskozás tükrében.
Szerkesztették: Boros Lajos, Czippán György, Földes Péter és Sebők János.
Budapest, KISZ Budapesti Bizottságának Politikai Képzési Központja
kiadványa.

Sajtó

Jövő mérnöke, 1981

Jövő mérnöke, április.

Hivatkozott irodalom

Horváth, 1998

Horváth József: *A III/III. főnöke voltam.* Budapest, Püski Kiadó.

Jávorszky–Sebők, 2005

Jávorszky Béla Szilárd – Sebők János: *A magyarrock története 1. – A beat kezdetektől a kemény rockig.* Népszabadság könyvek.

-
- Kónyáné, 2011
Kónyáné Kutrucz Katalin: A megbízottak, avagy a láthatatlan légió. *Betekintő*, 2011/2. sz. http://www.betekinto.hu/2011_2_konyane_kutrucz (utolsó letöltés: 2012. május 12.).
- Maróthy, 1997
Maróthy György: *Bikini*. Budapest, Oláh Nyomda és Kiadó Bt.
- Nagy, 2005
Nagy Feró: „*Boldog szép napok*”. Nagyferó Produkció Kft.
- Orgoványi, 2010
Orgoványi István: A politikai rendőrség hálózati munkájának szabályozása 1954–1989 között. *Betekintő*, 3. sz. http://www.betekinto.hu/2010_3_orgovanyi (utolsó letöltés: 2012. május 10.).
- Orgoványi, 2011a
Orgoványi István: A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökségének szigorúan titkos állománya. *Betekintő*, 1. sz. http://www.betekinto.hu/2011_1_orgovanyi (utolsó letöltés: 2012. május 10.).
- Orgoványi, 2011b
Orgoványi István: Az állambiztonsági szervek hálózaton kívüli kapcsolatai. *Betekintő*, 3. sz. http://www.betekinto.hu/2011_1_orgovanyi (utolsó letöltés: 2012. május 10.).
- Sebők, 1984
Sebők János: *Magyarock 2*. Budapest, Zeneműkiadó.
- Szőnyei, 2005
Szőnyei Tamás: *Nyilván tartottak*. Budapest, Magyar Narancs – Tihany Rév Kiadó.
- Tardos, 1982
Tardos Péter: *Rocklexikon*. Budapest, Zeneműkiadó. (Második, javított kiadás.)